

Handläggare
Sara Nilsson
Telefon: 08-508 28 934

Till
Miljö- och hälsoskyddsnämnden
2021-06-15, p. 15

Tillsynen av flygverksamhet år 2020

Redovisning av miljöförvaltningens rapport

Förvaltningens förslag till beslut

1. Godkänna Rapport om tillsynen av flygverksamhet år 2020
2. Överlämna rapporten till Swedavia Bromma flygplats

Anna Hadenius
Förvaltningschef

Gustaf Landahl
Avdelningschef

Bakgrund

Bromma flygplats är dominerande när det gäller miljö- och hälsoskyddsnämndens tillsyn över flygverksamhet. Flygplatsen drivs av det statliga bolaget Swedavia och är en tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet (A-anläggning). Även helikoptertrafik förekommer. Den viktigaste helikopterflygplatsen finns på Södersjukhuset som är en anmälningspliktig miljöfarlig verksamhet (C-anläggning).

Den största miljöfrågan är fortsatt buller. Det gäller buller som alstras av flygplan i luften (flygbuller) och det buller som uppkommer inne på flygplatsområdet (markbuller). Bullret klassas som omgivningsbuller och har stor betydelse för många stockholmare och för den samhällsplanering som sker i anslutning till flygplatsen. Omgivningsbuller påverkar hälsan och välbefinnandet på flera sätt, dels direkt genom att det kan upplevas som obehagligt, dels indirekt genom att det kan försvåra sömn, vila, talförståelse, koncentration och inläring. Starkt buller kan även ge direkta fysiologiska stressreaktioner, och allt fler studier visar att långvarig exponering av buller kan öka risken att drabbas av högt blodtryck eller hjärtinfarkt i vuxen ålder.

Ett annat aktuellt problem är markföroreningar, främst i form av PFAS från tidigare brandövningar. PFAS har påvisats i mark, grund- och dagvatten med höga halter kring brandövningsplatserna. Mycket tyder på att föroreningarna inte sprids andra vägar än in till flygplatsen. Därifrån rinner det däremot tillsammans med övrigt dagvatten ut till recipienten Bällstaviken som ingår i vattenförekomsten Mälaren-Ulvsundasjön. PFAS är ett samlingsnamn för flera tusen högfluorerande ämnen varav flera har visat sig vara toxiska och svårnedbrytbara.

Utöver PFAS är petroleumprodukter, metaller och PAH:er vanligt förekommande på flygplatsområdet. Gräver man i marken är det ganska troligt att man hittar föroreningar som behöver underrättas och anmälas till miljöförvaltningen. Inom ramen för det pågående utvecklingsprogrammet Future Bromma (UFB) görs en hel del grävarbeten på flygplatsområdet.

Luftfrågan är också en fråga som förvaltningen hanterar. Inom tillsynen är det främst i form av klagomål på fotogenlukt och genom kontroll av lokala luftföroreningshalter. Flygtrafik bidrar även till utsläppen av växthusgaser, vilket sker främst genom själva flygresorna och ligger därmed utanför nämndens påverkansmöjligheter genom tillsyn. Men miljöförvaltningen bedriver ett projektorienterat klimatarbete, utanför miljöbalkstillsynen.

Slutsatser

Tillsynen inom flygverksamhet är framför allt inriktad på att följa upp att villkoren i Bromma flygplats miljötillstånd samt Södersjukhusets helikopterplattas anmälningsbeslut efterlevs. Utöver det driver vi med tillsynen på verksamhetsutövarnas kontinuerliga arbete med att minska sin miljöpåverkan. Miljöförvaltningen har under 2020 bedrivit tillsyn genom klagomålshantering, tillsynsmöten samt platsbesök och inspektion.

Bland noterbara händelser under 2020 kan nämnas att:

- Pandemin hade en stor påverkan på flygtrafiken som på Bromma flygplats minskade med drygt 60 % totalt under året jämfört med 2019. Vilket i sin tur har lett till att bullerutbredningen minskade kring flygplatsen, både vad gäller flyg- och markbuller.
- Utvecklingsprogrammet Future Bromma (UFB) har kunnat fortgå med oförminskad fart under pandemin.

-Tillsynen har främst påverkats genom en minskning i inkommande klagomål samt att tillsynsmöten har hållits digitalt istället för fysiska möten.

Buller

Ljudnivåerna från flygtrafiken är höga, men gällande villkor enligt flygplatsens miljötillstånd efterlevs. Även de villkor som fastställdes i Södersjukhusets helikopterplattas anmälningsbeslut bedöms vara uppfyllt. Under 2020 har dock en mindre överträdelse skett gällande flygplatsens villkor 4 om buller. Två flygplans-individer har vid ett fåtal tillfällen trafikerat flygplatsen trots att flygplanens ljudemission översteg villkorets begränsning. Förvaltningen har gjort bedömningen att avvikelserna har inneburit en ringa överträdelse och att det skedde utan uppsåt eller vårdslöshet.

De viktigaste faktorerna som påverkar flygbullernivån är antalet flygrörelser och vilka flygplan som används, men även när på dygnet trafiken sker och hur flygningarna genomförs har betydelse. Dessa faktorer är också reglerade av villkor, vilket gör att det inte går att reglera ytterligare genom tillsyn. Det är dock viktigt att miljöförvaltningen fortsätter föra dialog med Swedavia om frivilliga åtgärder.

Vad gäller markbuller är det inte reglerat med specifikt villkor utan det är riktvärdena i Naturvårdsverkets vägledning om industri- och annat verksamhetsbuller som är tillämpliga. Normalt överskrider de i närområdet kring Bromma flygplats men under 2020 har markbullernivåerna generellt minskat i storleksordningen 4-5 dB med anledning av minskningen av flygtrafiken, vilket har medfört att riktvärdena har uppfyllts i större utsträckning. Överskridande av riktvärden skedde dock fortfarande vid ett par fastigheter i Bromma kyrka villaområde och Mariehäll. Det är viktigt att miljöförvaltningen fortsätter bevaka flygplatsens arbete för att minska markbullernivåerna.

PFAS och övriga markföroreningar

Vad gäller PFAS utför flygplatsen, med hjälp av Sweco Environment AB, ett omfattande utredningsarbete för att komma fram till bästa möjliga efterbehandlingsåtgärder. Miljöförvaltningen deltar i löpande avstämningsmöten samt har både i dialog och med

föreläggande försökt få flygplatsen att vidta skyddsåtgärder, parallellt med utredningen, för att stoppa eller åtminstone minska den pågående spridningen. Länsstyrelsen upphävde förvaltningens beslut den 18 februari 2021 med motiveringen att föreläggandet ansågs otydligt och att det inte framkommit att nyttan överväger kostnaderna. Vidare ansågs tidpunkten som föreläggandet skulle ha efterkommit vara oskäligt kort. Länsstyrelsen delade dock nämndens bedömning att reningsåtgärder bör vidtas så snart som möjligt, dvs. om möjligt innan den aktuella utredningen är slutförd. Det är viktigt att förvaltningen fortsätter ligga på vad gäller skyddsåtgärder och tillse att efterbehandling och sanering sker så fort det är möjligt.

Vad gäller övriga markföroreningar som påträffas vid markarbeten på flygplatsen, som underrättas och anmäls till förvaltningen, så bedömer förvaltningen att flygplatsen har goda rutiner för hantering. Det är dock fortsatt viktigt att markfrågorna bevakas.

Luft

Inga klagomål inkom under 2020 vad gäller luftföroreningar eller fotogenlukt. Vad gäller lokala föroreningar på flygplatsen visar både flygplatsens egna mätningar och de beräkningar som gjorts av Östra Sveriges Luftvårdsförbund på låga nivåer.

Vad gäller klimatpåverkan så redovisar flygplatsen årligen utsläppen av koldioxid från flygtrafiken inom den så kallade LTO-cykeln (Landing and Take Off). År 2020 har antalet flygrörelser minskat kraftigt och så även utsläppen. Även före pandemin har det varit en något nedgående trend vad gäller utsläppen av koldioxid. Fossila utsläpp från den egna flygplatsdriften (i huvudsak uppvärmning, markfordon och utsläpp från brandövningar) har haft en nedåtgående trend och från och med januari 2021 bedrivs flygplatsens egen verksamhet utan fossila koldioxidutsläpp.

Även om förvaltningen inte bedömer att luftfrågan är ett problem ur miljösynpunkt, utöver flygtrafikens klimatpåverkan, så är det viktigt att tillsynen fortsätter bevaka luftfrågan då mycket forskning sker på området.

Fokus inom tillsynen

Buller och PFAS har länge varit de störningar som varit i fokus inom tillsynen. Det beror främst på svårigheterna att minska

bullernivåerna samt på komplexiteten med PFAS och dess oklara källor och spridningsmönster. Dessa störningar behöver fortsatt vara i fokus. Utöver det bör tillsynen även fokusera på luft och vatten. Luft med anledning av att mycket forskning görs på området gällande t.ex. ultrafina partiklar och sot på och omkring flygplatser. Vad gäller vatten så bör det inom tillsynen undersökas om det finns något som kan förbättras gällande främst utsläppen till dagvatten. Detta i och med att miljökvalitetsnormerna ska vara uppfyllda i recipienten Bällstaviken (Mälaren-Ulvsundasjön) år 2027.

SLUT

Bilagor

1. Rapport om tillsynen av flygverksamhet år 2020
2. Villkorssamling Bromma Airport